

Sinkó István

A Csató-mágia

Csató József
kiállítása

Deák Erika Galéria,
2021. IV. 14. – V. 21.

A Deák Erika Galéria kiállítótermének falain Csató József legfrissebb termésének darabjai láthatók. A két évvel korábbi, ugyancsak itt bemutatott anyaghoz (*Minden egyes csók*) képest számos változást érzékelhetünk Csató megújult festészetében. Letisztultabb, színesebb, még organikusabb, talán meseszerűbb is ez a mostani, *A szív törött csontjai* című tárlat.

Csató a látomások, az organikus áramlások elkötelezettje. Olyan képi világot épít, melyben a mese, az álom és a természet találkozik. Látszólag önfeledt, átúsztatott és egymásba folyó motívumok, alaktörések, maszkyszerűségek és növénynek látszó elemek sorakoznak egymás mellett, s találják meg egymást egy pasztelles, ám erőteljes színvilágú képmezőben. A foltok és vonalak

Csató József: *Show for Nobody*, 2021, olaj, akril, tinta, vászon, 150×175 cm
A művész és a Deák Erika Galéria jóvoltából
↓

↑
CSATÓ József: *Early Rise*,
2021, olaj, akril, vászon,
160×140 cm
A művész és a Deák Erika
Galéria jóvoltából

folyamatos egymásba érése, a vonalrendszerek szerkezeti elemként való használata, a kontúrok által határolt foltok bonyolult szövevénye képezi Csató festményeinek alapját.

A többrétegű festésmód (átfestések, lefedések, visszaszedések), a kétféle klasszikus festékanyag (olaj és akril) együttes használata számos munkán, illetve a hozzájuk társított tinta és rajzszen olyan fajta komplex felületi élményt nyújt, mely a Csató által kívánt vizuális intenzitást segíti elő. A képfelület szerkesztése, az abban felbukkanó különböző anyagok együttese mágikus, varázslatos hatást kelt. A képhez közelebb hajolva láthatjuk a megmunkálás számos fázisát, a lazúrok, a ragasztások, az átfestések alól előbukkanó korábbi rétegek új dimenzióba helyezik a kép összhangját.

Csató alkotói módszere jól tetten érhető a galéria egyik oldalfalán elhelyezett, kis méretű mű (*Morning Window*) köré kialakított kvázi murális folytatásképnél. Az eredeti tábla bekeretezése, kitégítése a fal síkjára izgalmas új dimenziókat nyit a mű értelmezésében. A boltívvek, a fekete, játékos oszlopok és a két vázapálma-képzetű forma a rózsaszín háttérben díszítő és összekötő jelleggel bír, osztja a kép egészét, ugyanakkor tagolja a középpontban lévő kisebb képet. Monumentális, és bár alkalmi, mégis a többi kép szintjét, megcsináltságát idéző komplex munka.

Az organikus (növények, fák, virágok) és a tárgyi elemek (vázák, lámpák, csövek) egy újfajta csendélet világába vezetnek. Nem egymás melletti, de egymásra reflektáló képrészek, olyan személyes és néha antropomorfizált motívumok kerülnek egymás közelébe, egymással kapcsolatba, amelyek a *nature morte*, a *Stilleben*, a *still life* fogalmát rendezik teljesen újjá. Ennek a törekvésnek a modernizmus hajnalán Picabia-, Braque- és

Matisse-csendéletek lehettek az előképei, de Csató sokkal inkább a szürrealizmus stílus- és formajegyeiből merítkezik. Azok között is a Roberto Matta és Wilfredo Lam fémjelezte közép- és dél-amerikai szürrealizmus hatását vélem felfedezni e munkákon. Ezek a varázs- és mítosz-képek, melyek a karibi és latinó kultúrát magukban foglaló sajátos szürrealizmust éllették, Csató munkáin más jelentéssel bíró képzeteket idéznek: a *Broken Bones* című képen a gigantikussá növekvő természet, míg a lány képekben domináló *Early Rise* című művön a növény- és tárgy-fragmentumok válnak fontossá.

A kiállítás középpontjában három, szürke alapon megjelenő, emberi alakokat is felidéző, akár triptichonként is értelmezhető kompozíció látható. Itt érhető tetten a legerőteljesebben a folthasználat, a felületek és foltok egymásra utaltsága. A három kép ugyanolyan négyzetes foltra szerkesztett munka, kettő fent szinte le is van zárva egy-egy vízszintes motívummal, a harmadik (*Show for Nobody*) csoportkép, számos alak imitációjából áll. Ez a műegyüttes, bármily furcsa is, a legvidámabb, legmozgalmasabb három darabja a kiállításnak. Csató itt alakítja ki új képi világának, biologikus szemlélete átranzformálásának legfőbb jegyeit. Az emberi testrészekre utalás (stilizált kezek, lábak), a metamorfózisra is utaló növényi átváltozások, a barátságos, szürke háttéralapból kiemelkedő (szinte kivágott) formák egy igazi felnőtt mese hatását keltik.

„Ott az erdő.

Darabokban jár a köd.

Ötujjasan, mint elhagyott kezek,
vagy fölnyúlnak függőlegesre,
már-már uszályos mozdulat,
jelentésükig el nem érve
halványan folynak a földre,
ahogy vonulnak –
ahogy kinőnek és ledőlnek
ezek a felhős, hosszú törzsek,
egy másik erdő jár a fák között,
s egy másik lombot hömpölyögtet.”

Nemes Nagy Ágnes: *Ekhnáton az égben* (részlet)

Csató tárlata a Deák Erika Galériában valószínűleg korszakhatárt zár és nyit saját életművében. Szakmailag érett, tartalmilag erős mondanivalójú, derűs, ugyanakkor mélyebb életrétegekre, akár még társadalmi problémákra is utaló munkák ezek. Különös, mennyire „benne van a levegőben” ez az új szürrealitás, a lényvegetáció, az ember-növény kapcsolat. Láthatjuk a Velencei Biennálé magyar pavilonját 2022-ben műveivel megtöltő Keresztes Zsófia munkáiban is. Keresztesnek a plasztikáiban megjelenő különleges anyaghasználata Csató sík felületeket gazdagító vegyes technikájára is rímel. Egymásnak gyakran ellentmondó, együtt ritkán használatos anyagok és módszerek mutatják a két művész technikákban is kimutatható hasonlóságát.

Csató József a kortárs magyar festészet kiemelkedően egyedi, sajátos hangvételű és karakteres alkotója. Tárlata a Deák Erika Galéria történetének fontos állomása.